

VI.

Mænds og Kvinders Løn.

Kommissionen har undersøgt og drøftet Spørgsmaalet om, hvorvidt Lønnen for mandlige og kvindelige Tjenestemænd bør være ens eller forskellig i saadanne Stillinger, hvor der ansættes baade Mænd og Kvinder. Derimod har Kommissionen anset det for at ligge udenfor dens Opgave at behandle Spørgsmaalet om Kvinders Adgang til Tjenestestillinger og Hverv i Statens Tjeneste, saa meget mere som der af Statsministeren er forelagt Rigsdagen Lovforslag herom.

Som Grundlag for Kommissionens Arbejde vedrørende Forholdet mellem Lønnen for kvindelige og mandlige Tjenestemænd er der gennem Forespørgsler til Administrationerne tilvejebragt et Oplysningsmateriale og en Række Udtalelser. Idet der angaaende Enkelthederne i dette Materiale henvises til de i 3. Bind optrykte Svar fra Administrationerne, skal man med Hensyn til det rent faktiske Spørgsmaal om den Udstrækning, hvori Kvinder efter hidtil gældende Bestemmelser og Praksis har Ansættelse som Tjenestemænd, anføre:

1) at Kvinder — bortset fra Stillinger indenfor Militæretaterne — i Almindelighed har Adgang til Ansættelse i alle Grene af Statsforvaltningen og i Folkeskolen, dog med enkelte Undtagelser, idet de f. Eks. er udelukkede fra Adgang til Dommer- og Præsteembeder.

2) at Kvinder i ret stort Antal har Ansættelse ved Folkeskolen og Statens Undervisnings- og Opdragelsesanstalter som Læ-

rerinder, i hvilken Stilling de er sideordnede med deres mandlige Kolleger; enkelte Kvinder har opnaaet Udnævnelse som Overlærere og Forstandere.

3) at Kvinder iøvrigt i stort Antal har Ansættelse indenfor Statens Erhvervs virksomhed og Forvaltningsgrene, særlig i Begynder- og Medhjælperstillinger, og kun undtagelsesvis i ledende eller selvstændige Stillinger.

Med Hensyn til Spørgsmaalet, om der bør ydes samme Løn til Mænd og Kvinder i samme Stilling, har Meningerne indenfor Kommissionen været stærkt delte, bl. a. ogsaa fordi Spørgsmaalet i nogen Grad har Berøring med Spørgsmaalet om, hvorvidt der ved Fastsættelsen af Lønningerne bør tages Hensyn til den Tjenestemanden paa hvilende Forsørgelsesbyrde. For en Del af Kommissionens Medlemmer stiller det sig saaledes, at der mellem disse to Spørgsmaal er en saadan Sammenhæng, at de ved Afgørelsen i Praksis ikke bør løsrives fra hinanden.

Med det Forbehold, der ligger heri, og hvorom der iøvrigt henvises til Bemærkningerne i Afsnit VII, kan det imidlertid siges, at et Flertal indenfor Kommissionen (Abrahamsen, Ivar Berendsen, Berg, Bødskov, Dahl, Hassing Jørgensen, Adolph Jensen, L. P. Jensen, Oluf Jensen, Kofoed, Lehmann, C. V. Olsen,

Vald. Olsen, Thora Pedersen og Ch. Petersen) indtager det principielle Standpunkt, at der brydes samme Løn til Kvinder og Mænd i samme Tjenestestilling, og paa denne Forudsætning er Kommissionens Lovforslag bygget.

De Betragtninger, hvormed dette Standpunkt begrundes, og som delvis knytter sig til de foran nævnte, fra Administrationerne modtagne Udtalelser angaaende Kvinders større eller mindre Anvendelighed i Tjenestestillinger m. v., gaar i det væsentlige ud paa følgende.

Om det Spørgsmaal, hvorvidt Kvinder er ligesaa anvendelige som Mænd i samme Stilling, maa det vistnok siges, at det giver den personlige Opfattelse et ret vidt Spille- rum.

Medens der synes overvejende Enighed om at anerkende Kvinders Anvendelighed i de helt underordnede Stillinger som Kontorister, Skrivere og Kontorhjælpere, gaar en Del af de foreliggende Udtalelser saaledes ud paa, at de skulde have vist sig mindre anvendelige til det *mere kvalificerede* Arbejde. Andre Udtalelser modsiger imidlertid dette og det vilde derfor formentlig være betænkeligt at tillægge de paagældende Udtalelser nogen afgørende Betydning ved Afgørelsen af et vigtigt principielt Lønspørgsmaal, tilmed da de til Dels bygges paa en Erfaring, der kun strækker sig over en forholdsvis kort Aarrække (jfr. særlig Overpostmesterens Udtalelser), indenfor hvilken det endda maa antages, at Lejligheden til at udvikle og prøve kvindelige Tjenestemænds Kvalifikationer ofte ikke er bleven benyttet. For de fleste Tjenestegrenes Vedkommende gøres der ikke nogen Forskel paa Tjenestens Tilrettelægning for Kvinder og Mænd, og i de Stillinger, hvor Kvinderne arbejder Side om Side med Mænd, udfører de ganske tilsvarende Arbejde som det, der udføres af deres mandlige Kolleger. Den Uddannelse, der kræves af Kvinder, er ogsaa i det store og hele den samme, som forlanges af Mænd.

Den større Sygelighed blandt de kvindelige Tjenestemænd har man søgt belyst ved Tilvejebringelse af et ret omfattende statistisk Materiale, der omfatter Jernbane-, Post- og Telegrafvæsenet (se vedføjede Bilag). Ved dette Materiale bekræftes det, at de kvindelige Tjenestemænd i højere Grad forsømmer Tjenesten paa Grund af Sygdom end de mandlige. Dette Forhold kan imidlertid i nogen Grad være en Følge af en mindre effektiv Kontrol med den enkelte Tjenestemands Sygdomstilfælde, og man tør gaa ud fra, at det særlig skyldes et begrænset Antal Kvinder, hvis Helbredstilstand i det hele gør dem mindre egnede til Tjenesten. En vidtdreven Humanitet fra Administrationens Side kan i disse Forhold indvirke misvisende paa Grundlaget for Bedømmelsen af Tjenestemændenes Helbredstilstand; man vilde derfor finde det naturligt, om man fremtidig vil stille i hvert Fald omtrentlig samme Krav til kvindelige som til mandlige Tjenestemænds Helbredstilstand som Vilkaar for deres Forbliven i Statstjenesten.

Spørgsmaalet om, hvorvidt de kvindelige Tjenestemænd paa Grund af tidlig Afgang fra Statstjenesten maa anses som dyrere Arbejdskraft end de mandlige, kan ikke besvares paa Grundlag af det foreliggende Materiale. Rent skønsmæssigt maa det vel antages, at Staten ikke lider noget Tab ved Tjenestemænds Afgang i en saa tidlig Alder, at de ikke kan opnaa Pension eller kun en meget ringe Pension. Forudsat at man, som foran tilraadet, fremtidig vil stille strengere Krav til Arbejdsdueligheden i den Tid, Ansættelse haves, vil man derfor antage, at kvindelig Arbejdskraft ikke af den Grund bliver dyrere for Staten.

I de fra de forskellige Statsinstitutioner og fra Folkeskolen indhentede Oplysninger findes der formentlig ingen Begrundelse for i Stillinger, hvor Mænd og Kvinder udfører ensartet Arbejde og hvortil kræves samme Uddannelse, at give de kvindelige Tjenestemænd en ringere Løn end de tilsvarende mandlige.

En saadan Bestemmelse, som i den nuværende Lønningslovgivning findes gennem-

ført i ret stor Udstrækning, lader sig ikke begrunde med Paastanden om, at Kvinder i nogle Statsvirksomheder skulde have vist sig *mindre anvendelige til kvalificeret Arbejde*; thi selv om denne Paastand maatte blive bekræftet i Fremtiden, vil den ikke kunne faa Indflydelse paa de Virksomheder, overfor hvilke den ikke gøres gældende. En Regel om mindre Løn for Kvinder end for Mænd kunde saaledes ikke faa almindelig Gyldighed.

Men selv om man godkender den fremsatte Paastands Gyldighed, maa det erkendes, at man ikke for de mandlige Tjenestemænds Vedkommende inden for samme Stilling gør Forskel paa deres Løn, eftersom man anser dem for mere eller mindre anvendelige til kvalificeret Arbejde. Regelen kan snarere udtrykkes saaledes, at man yder en Gennemsnitsløn for et Gennemsnitsarbejde. Derimod vil en Mangel paa Evne til at bestride et kvalificeret Arbejde betvirke, at Avancement ikke opnaas, og de kvindelige Tjenestemænd vil selvfølgelig ikke kunne undgaa, at dette ogsaa vil blive Tilfældet for deres Vedkommende, hvis deres overordnede maatte gøre den Erfaring om dem, at de er mindre anvendelige til kvalificeret Arbejde.

Ej heller kan mindre Løn for Kvinder end for Mænd begrundes med Henvisning til Forsømmelser paa Grund af Sygelighed, naar man vil stille samme Fordringer til Kvindernes Helbredstilstand som til Mændenes som Vilkaar for deres Forbliven i Statstjenesten.

En Begrundelse for forskellig Løn for Kvinder og Mænd lader sig i det hele næppe opstille under Henvisning til de saglige Forhold, og naar der i den gældende Lovgivning findes saadanne Bestemmelser endogsaa paa Omraader, hvor den fulde Ligestilling med Hensyn til Arbejdets Kvalitet indrømmes, er det sikkert begrundet i Hensyn, der er Arbejdets Værdi uvedkommende.

Af saadanne Hensyn skal nævnes:

- 1) at Kvinden som Regel ikke har tilsvarende faktiske Forpligtelser i Hen-

seende til Forsørgelse af andre som Manden,

- 2) at Kvinden formodes i sin Livsførelse at kunne indrette sig mere økonomisk end Manden,
- 3) at Kvinden bl. a. af den Grund i stort Omfang viser sig villig til at paatage sig Arbejde for en ringere Betaling end Manden.

Man er ikke blind for, at der kan tillægges det under 1) anførte Hensyn en vis Betydning i Erkendelse af, at det vilde være ønskeligt om Udøvere af den samme Gerning saa vidt muligt kom paa samme Lefevod, men det maa straks fremhæves, at den ugifte Mand da maatte stilles paa samme Vilkaar som den ugifte Kvinde, og at man derved kommer ind paa det mere sammensatte Spørgsmaal, om Staten ved Fastsættelsen af Lønningerne mulig burde tage Hensyn til Forsørgerbyrden.

Hvad de under 2) og 3) anførte Hensyn angaar, ses det ikke, at Staten skulde kunne være berettiget til at drage Fordel af, at Kvinderne som Regel paa Grund af økonomisk Nødvendighed i den Tid, de er fri for deres Tjenesteplichter, udfører et Arbejde — Rengøring, Madlavning, Syning etc. — som Mænd i Almindelighed ikke mener at kunne udføre.

Det maa vel ogsaa findes tvivlsomt, om Staten ved at modtage et paa dette Grundlag hvilende Tilbud om billig Arbejds-kraft opnaar nogen virkelig økonomisk Fordel, idet utilstrækkelig Frihed og Hvile maa indvirke uheldigt paa det tjenstlige Arbejdes Udførelse, og de Iagttagelser, som under disse Omstændigheder foretages af de overordnede til Bedømmelse af de kvindelige Tjenestemænds Ydeevne, bliver da ogsaa misvisende, ikke mindst hvad den fysiske Udholdenhed og Helbredstilstanden angaar.

Ud fra disse Betragtninger maa det formentlig anses for rettest, at der fastsættes samme Løn for Kvinder og Mænd i samme Tjenestestilling.

Et *Mindretal* (Ejsing, Jensen-Grimsbjerg, Markvorsen, Fr. V. Petersen og Svendsen) ønsker ikke at stille noget Forslag, uagtet Mindretallet ikke helt kan slutte sig til foranstaaende Bemærkninger. Mindretallet har sluttet sig til et Forslag, der gentagne Gange har faaet stærk Tilslutning i Kommissionen, og som gik ud paa, at Begyndelseslønnen for Mand og Kvinde er ens, men Alderstillægene 25 pCt. mindre for Kvinder end for Mænd. Mindretallet har ogsaa sluttet sig til et Forslag om Forsørgertillæg, men da intet af disse Forslag har faaet Flertal, ønsker Mindretallet at udtale følgende:

Det maa hævdes, at der savnes Grund til at bortse fra de fra en Del administrative Myndigheder foreliggende Udtalelser, hvorefter Kvinderne som Assistenten o. l. har vist sig mindre egnede til kvalificeret Arbejde end Mændene, og derfor delvis slet ikke anvendes til saadant Arbejde (Statsbanerne), eller fra Sygestatistiken, som udviser, at Kvinderne i Statens Tjeneste, saavel de gifte som de ugifte, har væsentlig flere Sygedage end Mændene.

Hvad særligt angaar Spørgsmaalet om Gennemførelse af Principet »lige Løn for lige Arbejde« skal bemærkes følgende:

Spørgsmaalet om, hvorvidt Kvinder, hvor de i Statens Tjeneste ansættes i Stillinger, i hvilke ogsaa Mænd findes ansatte, bør have lige saa stor Løn som Mændene, bør afgøres under Hensyn til,

- a. hvad Statens egne Interesser kræver,
- b. hvad de paagældende Kvinder selv vil være tjent med og med Føje kan kræve,
- c. de Krav, der fra Mændenes Side bør komme i Betragtning.

Endvidere vil Hensynet til

- d. de hidtil faktisk bestaaende Forhold ikke kunne blive uden Indflydelse.

Om de enkelte Punkter skal nærmere bemærkes følgende:

a. Fra Statens Synspunkt maa det anses for ønskeligt, at Kvinden aldeles overvejende faar sin Plads i Hjemmene, særlig som Hustru og som Moder, og Staten maa være interesseret i at modvirke alt, hvad

der tjener til at drage Kvinderne fra Hjemmene. Paa den anden Side kan der ikke ses bort fra Nødvendigheden af, at en Del Kvinder, særlig ugifte, har Adgang til Erhverv udenfor Hjemmene, og det er da naturligt, at saadant Erhverv ogsaa kan opnaas i Statens Tjeneste; men Lønnen for de paagældende Kvinder bør ikke fastsættes saaledes, at den kan formodes at ville tjene som en Spore til at drage Kvinder, som naturligt kunde have Plads i Hjemmene, fra disse. En Fare for, at Lønnen vilde virke saaledes, kunde tænkes at rejse sig, dersom Lønningerne for kvindelige Tjenestemænd i visse Stillinger forhøjedes meget betydeligt udover, hvad der vil ske for andre Tjenestemænd. Om man heroverfor vilde anføre, at Staten jo selv er Herre over, hvor mange Kvinder den vil ansætte, skal bemærkes, dels at Vurderingen i saa Henseende periodevis kan blive mindre heldig, dels at den i hvert Fald tilsyneladende meget høje Lønning altid vil virke saa dragende, at det Antal Aspiranter til Stillingerne, som ikke burde have meldt sig, og som viser sig ikke at kunne komme an, ved at uddanne sig med de særlige Statsstillinger for Øje enten alligevel kommer ud af Banen, der fører til Hjemmene, eller dog væsentlig udygtiggøres for disse.

Bortset fra det anførte bør der fra Statens Side ved Bestemmelsen af Lønnen til Kvinder i Stillinger, i hvilke ogsaa Mænd ansættes, og hvori det er ønskeligt vedblivende at sikre sig mandlig Arbejdskraft, tages Hensyn til, hvilken Værdi der maa tillægges det kvindelige Arbejde, sammenlignet med det mandlige. Til Bedømmelse af dette Spørgsmaal er der, som foran omhandlet, fra de forskellige Styrelsesgrene indhentet en Række Udtalelser, hvorhos der er tilvejebragt en Sygestatistik henholdsvis for kvindelige og for mandlige Tjenestemænd indenfor Statens Tjeneste, men ikke for Folkeskolen. Af de nævnte Udtalelser fremgaar, at Styrelserne for en Del Omraader indenfor Statsvirksomhederne mener at have Erfaring for, at Kvinderne er mindre anvendelige end Mændene til Arbejde, som

kræver særlige Anlæg og Kvalifikationer. Disse Udtalelsers Vægt afsvækkes ikke derved, at Administrationerne for andre Omraader ikke indenfor disse mener at have gjort tilsvarende Erfaringer, og der skønnes ej heller af andre Aarsager at være Føje til at bortse fra Betydningen af de nævnte embedsmæssige Erklæringer. Den tilvejebragte Sygestatistik viser saavel for ugifte som for gifte Kvinder et væsentlig større Antal Sygedage end for Mændene. De saaledes foreliggende Oplysninger danner for de paagældende Stillingers Vedkommende i sig selv et tilstrækkeligt Grundlag for en Forskel i Lønnens Størrelse henholdsvis for Kvinder og for Mænd i de samme Stillinger, svarende omtrent til den Forskel i Lønningerne, som for Tiden er fastsat f. Eks. ved Lov Nr. 113 af 27. Maj 1908 for Assistentklassen. Den der fastsatte Forskel er ikke saa betydelig, at den tiltrænger en yderligere Begrundelse, hvorimod en yderligere Forskel i Lønningerne formentlig alene maatte søge sin Begrundelse i Forsørgersensynet. Ved Inddragelsen af dette Hensyn vilde man føres ind paa Spørgsmaalet om Fastsættelsen af en forskellig Løn for henholdsvis gifte og ugifte Mænd i samme Stilling, et Spørgsmaal, som formentlig ikke let lader sig løse isoleret for Statstjenestemændene og for Folkeskolens Lærere.

Fra Statens Side kan det endelig ikke lades ude af Betragtning, at en Gennemførelse af Principet »lige Løn for Mand og Kvinde« i Statens Tjeneste vilde komme i Disharmoni med, hvad der er Tilfældet i private Virksomheder, og derved vise sin Unaturlighed, idet Forholdene i det private Liv maa forudsættes at ordne sig efter det naturlige Behov. I private industrielle Virksomheder er Forholdet vel det, at det nævnte Princip rent formelt set er gennemført, men det virkelige Forhold er altid det, at Manden dog tjener mere end Kvinden, idet denne stedse faar det lettere og derfor daarligere betalte Arbejde, medens Manden overvejende faar det strengere og mere betydende Arbejde.

b. Medens de nuværende kvindelige

Tjenestemænd naturligvis maa se deres Interesse i, at Lønningerne for dem fastsættes højst muligt, bør det dog ikke overses, at det for de Kvinder, som har uddannet sig til, men endnu ikke opnaaet, eller som i Fremtiden naturligt er henvist til at uddanne sig til de paagældende Stillinger, let vil føre til Skuffelser, hvis vedkommende Styrelser faar den Opfattelse, at det, naar Lønnen sættes lige for Kvinde og for Mand i tilsvarende Stilling, er ufordelagtigt at antage Kvinder, og om end naturligvis en Regering ved et Magtbud lejlighedsvis kan modvirke en saaledes begrundet Uvilje hos Styrelserne, vil denne dog let paany komme til at øve Indflydelse. Til det anførte kommer, at heller ikke de nuværende kvindelige Tjenestemænd, efter hvad der er anført foran under a, har noget vel begrundet Krav paa i vedkommende Stillinger at stilles paa lige Fod med Mændene, saa meget mindre som enhver forstandig og duelig Kvinde altid vil have lettere ved at faa en forholdsvis beskedne Løn til at strække til, end en Mand i Almindelighed er i Stand til. Det kan derfor heller ikke betvivles, at Kvinden, dersom hendes Løn sættes saaledes, at den endogsaa vilde være tilfredsstillende for en gift Mand i tilsvarende Stilling, vilde blive overordentlig vel situeret i Sammenligning med sine mandlige Kolleger; men det synes dog særdeles tvivlsomt, om Kvinderne i Tjenestemandsstillinger med Føje kan kræve at faa væsentlig bedre Kaar end Mændene i tilsvarende Stillinger.

c. Fra de mandlige Tjenestemænds Side høres af og til den Betragtning fremsat, at de ikke har nogen Interesse i, at deres kvindelige Kollegers Lønning sættes lavere end deres egen, idet de tværtimod sætter deres Lid til, at Kvinden efterhaanden vil bukke under i Konkurrencen, naar hun i Henseende til Lønning sættes lige med Manden. For Rigtigheden af denne Betragtning taler de foran anførte Erklæringer fra en Række Styrelsesgrene, men selv bortset fra, at Betragtningen — som foran berørt — kunde slaa fejl i Kraft af et Magtbud fra Regeringens Side om Ansættelse af

et vist Antal kvindelige Tjenestemænd, bør det ikke overses, at det vil være en daarlig Trøst for de nuværende mandlige Tjenestemænd, at deres Efterfølgere ud i Fremtiden maatte blive i nogen Grad frigjort for en Konkurrence fra Kvindernes Side, som nu er til Stede. I Forbindelse med det anførte skal yderligere nævnes, at den mandlige Tjenestemand, hvis Lønnen for hans kvindelige Kolleger sættes lige med hans Løn, let ubilligt vilde distanceres lønmæssigt af disse som Følge af den Manden paahvilende militære Værnepligt, idet denne i hvert Fald i nogle Stillinger i Almindelighed maa aftjenes, før fast Ansættelse finder Sted.

d. I den nuværende Lovgivning er Forholdet ordnet saaledes, at Kvinderne i Almindelighed faar samme Løn i Avancementsstillingerne, hvorimod de i en Del mere underordnede Stillinger har lavere Løn end Mændene.

Indenfor Statens egne Virksomheder findes Kvinder imidlertid kun meget faa Steder ansat i Avancementsstillinger, og det synes derfor for Tiden upaakrævet at fastsætte særlige Lønningsbestemmelser for Kvinder i saadanne Stillinger; Spørgsmaalet herom maa kunne optages til Løsning, naar det bliver virkelig aktuelt.

I de underordnede Stillinger findes Kvinder derimod i stort Antal ansat, og man maa anse det for nødvendigt, at Forholdet i disse Stillinger ordnes rationelt i Overensstemmelse med det udtalte. For de omhandlede Stillinger er allerede nu fastsat en moderat Forskel i Lønnen henholdsvis for Kvinde og for Mand, og man maa af de foran anførte Grunde anse det for rigtigt at bevare en saadan Forskel.

For en enkelt Gruppe af Stillinger maa dog særlige Betragtninger gøres gældende, nemlig for Kontoristklassen (Skrivere, Kontorhjælpere, Telefonister m. fl.). De herunder henførte Stillinger egner sig, efter hvad der er oplyst, i særlig Grad for Kvinder, og besættes derfor naturligt aldeles overvejende med disse. Da man vistnok ogsaa tør gaa ud fra, at det i Fremtiden kun

undtagelsesvis vil ske, at saadanne Stillinger besættes med Mænd, synes det lidet rimeligt at opretholde en forskellig Løn henholdsvis for Kvinde og for Mand i disse Stillinger.

Sluttelig skal bemærkes, at den gifte Kvindes Stilling vil forringes ved, at Kvinder lønningsmæssigt stilles lige med Manden, hvilket Mindretallet anser for uheldigt, da det dog gælder om at stille Hjemmene saa godt som muligt.

Et andet *Mindretal* (Dige), der i det væsentlige deler de Betragtninger, som er fremsatte af nysnævnte Mindretal, ønsker dog at tilføje følgende:

1. Kvindernes formentlige mindre Anvendelighed og Udholdenhed, men større Sygelighed burde i og for sig ikke kunne begrunde en forskellig Løn for Mænd og Kvinder, naar man ved Fagprøve og Prøvetid, ved at stille samme Krav til Udholdenhed og ved at øve samme Kontrol med Sygelighed for Mænd og Kvinder stillede de to Køn ganske ens, og naar man yderligere, hvor det var muligt, specialiserede Arbejdet og samtidig foretog en tilsvarende Graduering af Lønningerne.

2. Statens Lønlovgivning maa i nogen Grad tage Hensyn til Udviklingen i det private Erhverv. Her er man næsten overalt gaaet over til at give Kvinder og Mænd samme Løn for samme Arbejde, og Udviklingen fortsættes i den Retning, men til Trods herfor har Manden gennem Konkurrence forstaaet at skaffe sig en større Indkomst, saa han er holdt oppe paa den samme Levefod som hans kvindelige Medarbejder.

Efter Ansættelse i en fastlønnet Stilling i Stat eller Kommune er Konkurrence saa godt som udelukket, i hvert Fald i Stillinger, hvor der er ringe eller ingen Mulighed for Avancement. Følgen heraf vil være, hvis Ligelønsprincippet gennemføres, at energiske og fremadstræbende Mænd vil betænke sig paa at gaa ind til Stillinger, hvor de paa Forhaand er afskaaret fra gennem Kon-

kurrence at bringe sig paa lige Løvefod med deres kvindelige Kolleger.

3. Man maa antage, at Staten hidtil ved Alderstillæg har villet lønne sine Tjenestemænd noget efter Behov og ikke alene efter Arbejdets Værdi, og da Staten fremdeles agter at anvende Alderstillæg, maa man antage, at Behovsprincipet fremdeles lægges til Grund ved Fastsættelse af Lønningerne.

Da Mandens Behov normalt stiger med Aarene mere end Kvindens, bør der gennem Lønlovgivningen tages Hensyn hertil.

Mindretallet maa derfor holde for, at Mænd og Kvinder i samme Tjenestestilling bør lønnes med samme Begyndelsesløn, men at Manden gennem flere eller større Alderstillæg opnaar en større Stigning.

Statistik over Tjenestemænds Sygelighed.

Paa de til Lønningskommissionen fra de forskellige Styrelsesgrene indgaaede Skemaer angaaende hver enkelt Statstjenestemand er optaget følgende Rubrikker om Sygeligheden: 1) Antallet af Sygedage i hvert af de 5 Finansaar 1912-13—1916-17, 2) De enkelte Sygeperioders Dageantal, hvoraf tillige Antallet af Sygeperioder i hvert af Aarene fremgaar, 3) Særlig Angivelse af de Sygdomstilfælde, der skyldes Forhold i Tjenesten (særlig Tilskadekomst), og 4) For gifte kvindelige Tjenestemænd Oplysning om Antallet af Barseltilfælde og den deraf følgende samlede Fraværelse i Tjenesten i hvert enkelt Tilfælde.

Medens Oplysningerne om Sygeligheden, der skulde paaføres Skemaerne af Administrationen, for nogle Etaters og særlig for de 4 store Etaters Vedkommende har været i bedste Orden, har de for adskillige andre Etaters Vedkommende enten slet ikke kunnet tilvejebringes eller har været mangelfulde og uanvendelige som statistisk Materiale, hvilket man iøvrigt paa Forhaand maatte gaa ud fra vilde være Tilfældet. For adskillige Administrationer er det uden Interesse at føre Bog over Personalets Sygelighed, særlig naar der ikke skal skaffes Vikar i hvert enkelt Tilfælde; for Etater indenfor Undervisningsvæsenet, der har lange Ferier, vilde Oplysningerne kun kunne omfatte de egentlige Skoledage og allerede af den Grund blive ufuldstændige.

Til en Statistik om Sygeligheden blandt Statens Tjenestemænd er derfor kun anvendt Oplysningerne for Personalet under Post-, Telegraf- og Jernbanevæsenet. De herom tilvejebragte Resultater fremgaar af omstaaende Tabeller.

Personalet er delt i forskellige Grupper, saaledes at Personalet i hver af Etaternes 12.—23. Lønningsklasse er udskilt for sig og igen delt i mandlige og kvindelige Tjenestemænd, og 1.—11. Lønningsklasse er udskilt for sig; her indenfor er der atter for Statsbanernes Vedkommende foretaget en Deling mellem Togpersonalet, Lokomotivpersonalet og det øvrige Personale (Stationspersonalet m. fl.). En yderligere Gruppering vil formentlig ikke have større Interesse, idet der samtidig er foretaget en detailleret Deling efter Aldersaar, for hvilke Sygeligheden er oplyst. For 12.—23. Lønningsklasse omfatter Tallene f. Eks. for Aarene indtil 40'erne i overvejende Grad Medhjælper- og Assistentklasserne og derefter i overvejende Grad Avancementsklasserne (Bestyrere o. s. v.).

For hver enkelt Tjenestemand er der som Regel givet Oplysninger for 5 Aar, medmindre han er indtraadt i Etaten efter 1. April 1912. Antallet af Iagttagelsesaar er derfor henimod 5 Gange Antallet af Tjenestemænd i den paagældende Gruppe indenfor de 3 Etater. For en Tjenestemand kan Iagttagelsesaarene være f. Eks. fra det 23. til det 25. Aar, for en anden fra det 50. til det 54., men ved Opgørelsen er alle Oplysninger, der vedrører samme Aldersaar, samlede under eet i hver Gruppe; f. Eks. for Togpersonalet er der 184 Tjenestemænd, om hvilke Sygeligheden i deres 32. Aar er oplyst, og man har derefter kunnet opgøre Antallet af Sygdomstilfælde til 173, Antallet af Sygedage til 2619. I de her meddelte Tabeller er der foretaget et Sammendrag af Aarene til 3-aarige Perioder.

For hver 3-aarig Periode er i Tabellerne meddelt Antallet af Iagttagelsesaar, Antallet af Sygdomstilfælde og af Sygedage, og specielt af Sygedage i lange og i korte Sygeperioder, idet der herved er forstaaet Sygeperioder paa henholdsvis 90 Dage og derover og paa 1—3 Dage. Endvidere er anført følgende Forholdstal: Antal Sygdomstilfælde og Antal Sygedage pr. Aar samt Antal Sygedage pr. Aar i lange og korte Perioder. For Stations-, Tog- og Lokomotivpersonalet er i Stedet for Antal Sygedage i korte Perioder særskilt opgjort Antallet af Sygedage, der skyldes Tilskadekomst i Tjenesten. Naar en særlig Opgørelse af disse Sygedage ikke er foretaget for de andre Grupper, skyldes det, at de har vist sig at være saa ganske faatallige. Med Hensyn til Antallet af Sygdomstilfælde og Sygedage i Grupperne af kvindelige Tjenestemænd, skal det tilføjes, at Sygdomme som Følge af Barseltilfælde er udeladt. I Tabel 1 vil der findes en særlig Opgørelse af Antallet af Barseltilfælde og Fraværelser fra Tjenesten som Følge heraf.

Antallet af Sygdomstilfælde er for de mandlige Tjenestemænd ca. 0.7 pr. Aar; for Telegrafvæsenets 12.—23. Klasse ligger Tallet dog en Del højere, nemlig ved 1.8. For kvindelige Tjenestemænd er Antallet af Sygdomstilfælde ca. 2.3 pr. Aar. Naar Antallet af Sygdomstilfælde og i nogen Grad dermed ogsaa Antallet af Sygedage er saa forskelligt, skyldes det næppe alene en forskellig Grad af Sygelighed blandt de forskellige Grupper af Tjenestemænd, men ogsaa at Sygeligheden i forskellig Grad efter Arbejdets Art gør dem uegnede til at udføre deres Tjeneste.

I Tabel 1 er tillige meddelt en sammenlignende Oversigt over Antallet af Sygedage pr. Aar i de forskellige Grupper. Det vil bemærkes, at Antallet i Almindelighed er stigende med Alderen — Forskellen bliver dog først af nogen Betydning, naar man kommer op i 50'erne og 60'erne — samt at Klasserne 1.—11 i Post- og Jernbanevæsenet gennemgaaende har flere Sygedage end Klasserne 12.—23. I de 15 Aar fra det 30. til det 44. Aar er saaledes et Postbud sygemeldt i alt i 157 Dage, en Postekspedient i 120 Dage, en Portør i 205 Dage, en Togbetjent i 169 Dage, en Lokomotivfyrbøder(-fører) i 179 Dage og en Trafikassistent i 111 Dage. Endelig har de kvindelige Tjenestemænd en større Sygelighed end de mandlige. I de 15 Aar fra det 21. til det 35. Aar er saaledes en kvindelig Medhjælper (Assistent) sygemeldt i alt i 337 Dage ved Postvæsenet, i 344 Dage ved Telegrafvæsenet og i 282 Dage ved Statsbanerne.

Den større Sygelighed for de kvindelige Tjenestemænd, som Tallene viser, skyldes i nogen Grad, at der blandt dem er forholdsvis mange lange Sygeperioder. Uden disse vilde det aarlige Antal Sygedage for Kvinderne reduceres med gennemsnitlig ca. 5, for Mændene med gennemsnitlig ca. 2 Dage.

Paa Foden af Tabel 1 er meddelt det aarlige Antal Sygedage for henholdsvis gifte og ugifte Kvinder. De gifte Kvinder, for hvilke som nævnt Barseltilfældene ikke er tagne med i Betragtning, viser sig ikke desto mindre at have en noget større Sygelighed end de ugifte.